

Ս. ԳՐԱԿԱՆ

ՕՏԱՐԱԿԱՆԸ

Կարուն էր, բոց կար օդին մէջ և կրակներ երկրի վրայ: Կեսնքի սարսուռը կը նպէժ բոլոր իրերուն և սիրտերուն, նոր յոյսերով և երազներով: Բնութեան և մարդոց սղեւորութեան և առտուան ոսկի արեւուն մէջէն՝ Պիղատոսի պալատ կը տարուէր մահուան դատաւարաւուած Օտարականը, Թոգոյն ինչպէս ցօղի մէջ լուացուած մարդարիւրը և քաղցր նման երազին՝ երկինքէն աշխարհ իջած:

Պիղատոս ջղազրգիւտ կը ճեմէր պատշգամին վրայ, սպասումին մէջ անախորժ ժամադրութեան՝ որուն պատճառաւ ստիպուեալ էր ռովորականէն աւելի կանուխ արթննալ: Գիտէր թէ չրեաներ կ'առաջին զինք իրեն: Ներկայացուցիչը օտար իշխանութեան: Իր Հրէաստան գալէն ի վեր միշտ պայքարի մէջ կ'ըլլար էր երկրի աւազանիին և կրօնական դատուն հետ: Դժգոհութեան այդ զգաստմանը աւելի կը սրուէին մասնաւոր Պատեքի ասոնները, երբ Հրեաները ինքզինքնին քիչ մը աւելի ազատ զգալ կ'ուզէին, իրենց ազատութեան ասոնի Հանդիսաւորումի ընթացքին: Փոխարքան սովորաբար Կեսարիա կը մնար, մեծ առիթներուն միայն Նրուսաղէմ կուգար, մօտէն հսկելու քաղաքի իրադարձութիւններուն: Իր ապարանքը մօտ էր Տաճարին և մաս կը կազմէր Անտոնեան մեծ ամրոցին, ուր կը մնար Հռովմէական լէգէոնը:

Խուլ աղմուկ մը լեցուց յանկարծ պալատի Հրապարակը: Պիղատոս պատշգամէն վար նայեցաւ և տեսաւ որ ընդարձակ գաւթիթը կը ծփար ծփալալ քաղմութեամբ, որոնք իրեն կը բերէին ձեռքերը փայլեալ կապուած մէկը: Կռահեց նոր դատապարտեալը, որուն մասին նախորդ իրիկունէն դիտէր արդէն, և որ այժմ վազելէ յոգնած եղնիկի նման կը կենար իր շուրջը բոլորուած վոհմական միջեւ:

Երբ փողերը Հնչեցին, երկու սեւամորթ

սպասաւորներ բացին ամրոցին դուռ դարպասները: Պահապան զինուորները զգաստացան և ձեռքերին իրենց կուրծքին դրած սպասեցին, որովհետեւ Պիղատոսը դատարանի սրահը կ'իջնէր: Փոխարքան իր հետեւորդներով իջաւ և կեցաւ Հրապարակին նայող դուռ քիւնեռու միջեւ, երեսը բազմութեան, որ կը գլխաւորուէր Քառանայապետին և Սինէդրիոնի անդամներէն: Բոլորը սառն ու անտարբեր իրեն կը նայէին, առանց զինք զղջունելու:

Պիղատոս հազած էր մինչեւ ծանկերը իջնող զինուորական տարազ: Բաց էր գլուխը, ունէր կարճ և մոխրագոյն մազեր, ինչպէս նաեւ, ամբուած դէմք՝ քրոնք կը զատարդէին զինք բոլորէն: Իր սուր և խոտոն նայաւածքին մէջ տիրապետող քամահւրանքը կար: Երբ նշարեց Քառանայապետը և Սինէդրիոնի ծանօթ անդամները, բռնազորակ զպիտով ողջունեց և ներս Հրապարակից, Քառանայապետն ու իրենեմբը նոյն կեղծ զպիտով պատասխանեցին թէ սրբազան յօնին առիթով չէին կրնար ներս գալ: Պիղատոս Հրամայեց որ դուրս բերուի դատարանի իր աթոռը: Զինուորներ փոխադրեցին զհարկը և փոխարքան բազմեցաւ, երեսը Հոռոցացի ամբուին:

Ինչ մեղադրանք ունիք այս մարդուն դէմ, զոր բերեք էք ինծի, Հարցուց կառավարիչը, ներքին դժգոհութենէն ուռած ձայնով մը:

— Եթէ յանցաւոր չըլլաք հոս չէինք բերել, ըսած Քառանայապետը դռնողաբար: Պիղատոս զգաց արտայայտութեան խէթը:

— Եթէ այդպէս է, արքէք և պատեհեցէք զվնի Համաձայն ձեր օրէնքներուն:

— Նորին Բարձրութիւնը լաւ գիտէ թէ մենք մահապատիժ տալու իրաւունք չունինք, բլին բոլորը միաբերան:

Պիղատոս իր քով կանչեց դատապարտ-

եալը և կեցուց զԱյն ամբաստանողներուն դիմաց :

Օտարականը հակառակ իր կրած խոտանդումներուն կը կենար խաղաղ և գերերկրային : Պատուած էին զգեստները և արեւոյ բիծեր կային ղէմքին . անբացատրելի լոյս մը կը ծփար սակայն իր աչքերուն խորը, մեծ երազի մը ոստայնէն հոն ինկած : Ան չնայեցաւ իսկ Պիղատոսին, երբ այս վերջինը կը հարցնէր Քահանայապետին թէ ի՞նչ յանցանքով իրեն կը բերուէր մեղադրեալը :

— Մայրեցուցիք մըն է, կ'աբգլէ որ տուրք վճարուի Կայսեր և կը յայտարարէ ինքրիներ թագաւոր հրէից, ըսաւ Քահանայապետը : Շուրջինները զլիւռ շարժումներով կը հաստատէին կրօնապետին ըսածները :

Պիղատոսը սառն նայեցաւ բոլորին, յետոյ քննադատով դարձաւ Օտարականին և հարցուց .

— Դուն հրէից թագաւորն ես :

— Իբրեւ այդ ծնած եմ, ըսաւ Օտարականը, սակայն իմ թագաւորութիւնս այս աշխարհէն չէ, թէեւ աշխարհը իմ թագաւորութեան մէջ է :

Պիղատոս ուշադրութեամբ նայեցաւ տարօրինակ այդ մարդուն և լեցուեցաւ անբացատրելի զգացումէ մը : Ծիշդ այդ պահուն իրեն բերին իր կնոջ, Գլոսիայի գիրը, ուր կ'ըսուէր . «Իործ մի ունենար այդ մարդուն հետ, Անիկա արդար մըն է, իմ տեսած երազներս իր մտին տալի Քան խոտմիչ են» : Պիղատոսը մէկ կողմ դրաւ գրութիւնը և իր քննադատով փորձեցաւ անորոշութեան : Ի՞նչ խորհրդաւոր աշխարհ է արեւելքը, մտածեց, և նորէն նայեցաւ Օտարականին, որ կը կենար խաղաղ և անայլալ, ճերմակ իր պատմեմանին մէջ, լոյսի խոր տակուած ալիքի մը նման :

— Դուն ի՞նչ ըրած ես ասոնց, որ այսօր քան հակառակ են Քեզի, հարցուց կառավարիչը :

— Եւարտութիւն քարոզած եմ միայն : Պիղատոս դարձաւ Օտարականին և մնաց լուռ, կարծես բան մը դպաւ իր մտքին ու սահեցաւ մութին մէջ :

— Ի՞նչ է ճշմարտութիւնը :

Օտարականը Պիղատոսին նայեցաւ, ինչ-

պէս պիտի նայէր բժիշկը մահուան քունէն իր աչքերը բացող հիւանդին : Դատաւորը զգաց նայուածքին սրութիւնը, բայց մնաց անտարբեր : Դատարանի պատերէն կայունութիւն սուրբն ու սաղաւարտները իրենց մութ շողքը կ'արձակէին, իբրեւ կայծկըլտուքը Հոռմի ուժին և կանչը յափշտակչի արծիւին :

— Հոգիով արդարներն ու անոր ներքին ձգտումն ունեցողները միայն կրնան հատկեանք ճշմարտութիւնը, ըսաւ Օտարականը : Երանի՜ր անոնց որոնց հոգին գիտէ ըլլալ դատը պատերազմի, դիմակալելու համար մեր ասորիին կիրքերն ու բնազդները, որոնց պատճառաւ Աստուծոյ բարի արեւին տակ կ'ածի ամէն օր չարիքներու անըմբռնելի անտաւը : Մարին օտերեւը չի չորնար, առանց ծառին ամբողջական դիտակցութեանը : Ամէն չարագործ անտաւը կամ նուազ չափով իր հետ ունի ընկերութեան լուռ հաւանութիւնը : Այս է պատճառը որ յաճախ դատապարտեալը կը կրէ մեղքը զինք դատապարտողներուն : Ես եմ ճշմարտութիւն և կենք և ճամբան՝ ճշմարտութեան զացող հոգիներուն :

— Այս տեսլահարը կարծես մեր աշխարհէն չէ, խորհեցաւ Պիղատոսը : Յետոյ ոտքի ելաւ, դարձաւ բազմութեան, և Օտարականը ցոյց տալով, ըսաւ .

— Ես որեւէ յանցանք չեմ գտներ այս մարդուն վրայ :

Ի պատասխան փոխարքայի այս խօսքերուն, անասնական պոռչուութեւ մը հազարաւոր բերաններէ, թիղացուց օդը .

— Մահ անօրէնին, մահ հայոցիչին :

Պիղատոս զգաց թէ անկարելի էր ամոքել կատաղի ամբոխը և փրկել Օտարականը : Վերջին ճիշտով մը զիմեց բոլորին, ըսելով .

— Սովորութիւն է որ Պասեղի Տօնին ազատութիւն շնորհուի յանցաւորներէն մէկուն . կ'ուզէ՞ք որ պատեիլէ վերջ՝ արձակեմ ձեր թագաւորը :

— Արձակէ մեզի Բարաբբան, թող խառնի չարագործը, ազադակեցին բոլորը միաբերան :

— Ոճրագործ մըն է սակայն Բարաբբան, ըսաւ Պիղատոսը զայրացած :

— Մենք Բարբաբան կ'ուզենք, թող մենին անօրէնը:

Օտարականը կը նայէր բոլորին, խաղաղ կ'անաշխարհային, կարծես թէ ինք եղած չլլար դատապարտեալը:

— Բայց ի՞նչ ընեմ ձեր Թազաւորը, ըսաւ Պիղատոս սկիպտիկ քմծիծաղով:

— Թող խաչուի, ըսին բոլորը միաբեբան:

— Սակայն ոչ մէկ լարիք գործած է Ան, կրկնեց դարձեալ փոխարքան, համոզուած ըլլալով թէ Օտարականը զոհն էր փաբխեցիներուն և դպիրներուն տառապեան:

— Ով որ ինքզինք Թազաւոր կ'անուանէ, ըսաւ Քահանայապետը, դէժ է Կայսեր:

Պիղատոս զգաց սպառնալիքը և նայեցաւ Օտարականին, ապա ամբողջին և միաց պահ մը անխօս և անվճռական: Յետոյ ըսաւ, կարծես ինքզինքին հետ խօսելով.

— Ես անպարտ կ'ուզեմ մնալ անմեղ այս սօրիւնէն, իր հոգեվիճակը աւելի արտայայտել ընելու համար, կոնք մը և շնծիթ մը ուզեց և բոլորին առջև լուաց իր ձեռքերը: Ապա զստնալով իր գոլը կեցող զինուորական հարկւրագետին, ըսաւ.

— Արձակէ Բարբաբան և թող խաչուի Օտարականը, և առանց քի շուրջը նայելու ներս դնաց:

Ջիւղաբանները ներքին դաւելիք տարին դատապարտեալը, հագցուցին իրեն արքայական ծիրանին, դիտուեց զեանդեցին փուշէ պոսկը, ձեռքին տակին եղէգ մը իրբեւ մական, վիզին կախեցին մահապարտի տախտակը, օրհնել փայլ Պիղատոս պրկ տուած էր Թազաւոր չրէից, ուսերուն գետեղեցին խաչը, և ծաղրելէ ու ձաղկելէ յետոյ, ուրիշ հրկու աւազակներու հետ առաջնորդեցին խաչելութեան վայրը:

Ապրիլի գեղեցիկ միջօրէ մըն էր, արեւու սակին կը փառէր Երուսաղէմի չորս բլուրներուն վրայ, երգիքներէն կը բարձրանային մոխիկ կողոպտ թէից, և կը բարձրէին օդին մէջ, ծաղիկեմբու քնքուշ կոկոններու նման:

Հարկւրագետը ձիուն վրայ՝ կ'առաջնորդէր խաչուողներու թափօրը, իր շուրջը ունենալով զինուած լէգէոնականներ: Պատմութ ամբողջ բաղկացած քահանաներէ,

դպիրներէ, մեղաւորներէ և հետաքրքիրներէ, հեղեղի մը պէս իր ծոցը առած Օտարականը կը հոսէր Երուսաղէմի փողոցներէն՝ դէպի խաչելութեան վայրը:

Պայտարղէս ու թշնամի այդ ամբողջին հետ կը բալէր Օտարականը, ծաղիկի մը նման ինկած պղտոր ջուրերու հոսանքին: Խորունկ իր աչքերը, անուշամբ վիշտն, կը նայէին բոլորին, մայրամուտին գացող արեւին պէս: Փոշիէն ու արինէն թաղեած իր մազերուն վրայ, փուշէ պոսկի իրական թաղի մը նման կը հանգչէր, իսկ ուսերուն տրուած ծանր խաչափայտը արօք մը ըլլար կարծես, արքայութեան քացուող դաշտերուն համար: Անոր մայրած մարմինին շուրջ կը ծածանէր ծիրանի պատմուհանը, մորթուած հրեշտակի մը արեան գոյնով:

Քանի մը դողունով կիներ և վարձապետին սիրելի աշակերտը, Յովհաննէս, ամբողջին նսեւէն կը հետեւէին թափօրին, վշտահար ու ընկճուած: Յովհաննէս կը նայէր խաչի ճամբուն՝ որ կը բացուէր արեւուն տակ, անշաղթ գետի մը նման, որուն մէջ իրարու կուգային խառնուել արուած թիւը Օտարականին՝ և մեղքը մարդուն: Աստուած պէտք էր քալէր մարդուն հետ, քրտէր ոչ արինէր և իր արեան հեղումով սրբէր ոճիրը մարդերուն, բուսցնելու նոյն տոնն արգարութեան ցորենը հողիներուն խորը, կը մտածէր Յովհաննէս: Աշխարհի մեղքին բեռը արդարը միայն կրնար կրել, տանելու համար մարդը երկնայնացումի և աստուածատեալութեան: Իրեն կը թուէր թէ մահը գերազանց միջոցն էր հոգիի յաղթանակին և վերադարձը առաջին և վերջին ձեւին: Պայի ճամբային մարդը նիւթագործման կիւրծար քաւութեան երգով: Օտարականը իր տառապանքով կը սրբացնէր ցաւը, առանց որուն ոչինչ կրնար հասունեալ և կատարելութեան հասնիլ:

Վարդապետը սպառած սարսափելի դէպքէն, խաչանդուհներէն և զոգեկան տառապանքէն, չէր այլեւս այն քաղաքանդուղն երիտասարդը, որ քանի մը օրեր առաջ խաղաղանով մաքրեր էր Տաճարը շահամոլ աւազակներէն: Պաշտօնական ներքեւ կեանք կը շարունակէր վերելքը, նախատինքներու և թուրքերու տարափին տակ: Հաղիւ մօտեցած խաչելութեան վայրին, Օտարականը

ուժասպառ ինկուռ, և մնաց անշարժ, հազազ ու պայծառ էր սակայն դէմքը, շրթները միայն կը դողդղային բերնէն ելլող թթիւ հծծիւնէն: Հովը կը շարժէր Անոր սովի մօտ գերը, մարելու մօտ ջահի մը նման: Ամբողջ որ կը խռուէր իւր շուրջը, կը մնար անաղոթ, ոչ ոք կ'ուզէր դիմել իւր վիճակին: Սուտ է՝ կը դռէին ամէն կողմէ. «Պէտք է կրէ խաշը մինչեւ Դողգոթայ», կը մօքը-տային փարիսեցիներն ու դպիրները: Ընդ այդ պահուն սքողուած կին մը մօտեցաւ Օտարականին, հանեց ծոցէն վարդաշուքով լեցուն շիշ մը և սրակեց երեսին, յետոյ թաշկինակով սրեց Անոր արինչուայ և քրտնած գէմքը: Օտարականը բացաւ թարթիչները, որոնք մտնէին բուռնող պաղատանքներ ըլլային կարծես:

Հարիւրապետը որ ժամ առաջ վերջացնել կ'ուզէր տարապարհ այս դործը, փնտռեց մէկը, որ կարենար վերցնել Օտարականին խաշը: Նոյն պահուն դաշտէն կը դառնար Կիւրենացի Սիմոնը. հարիւրապետը զայն նշմարելով իւր մօտ կանչեց և ըստւ.

— Վերցուր այս խաշը և հետեւէ մեզի: Կիւրենացին հնազանդեցաւ անթոս: Թափօրը Կտարականից իւր երթը, կէտօրուան արեւին տակ:

Օտարականը ազատուած խաշի բռնէն, դողդողուն քայլերով շարունակեց ճամբան: Գանի մը կիններ, որոնք սկիզբը հեռու կեցեր էին դատապարտեալէն, մօտեցան իրեն լալազին, առանց վախ ունենալու քահանաներէն և Տաճարի հաղկատակներէն: Օտարականը դարձաւ սղացող կիններուն և ըստւ.

— Երուսաղէմի աղջիկներ, մի լաք իմ վրաս, այլ լացէ՛ք ձեր և ձեր զաւակներուն վրայ, վաճառի մօտ են օրերը երբ երանի պիտի արուի ամուլներուն: Եթէ դալար փայտին չխնայուեցաւ, չորին պիտի չխնայուի երեք:

Հասած էին արդէն բլուրին գազաթը որ կառափի մը ձեւ ունէր: Զինուորները բահերն ու բրիչները առած՝ փորեցին գետինը, խաշերը տնկելու համար: Հարիւրապետի հրամանին վրայ մերկացուցին Օտարականը և տարածեցին խաշին վրայ: Երբ բարձրացաւ մութը Անոր ալ ձեռքը փայտին դաժնելու: Յովհաննէս որ հեռուէն կը դիտէր, փակեց իւր աչքերը և իրեն այնպէս

թուեցաւ թէ կեցած էր ժամանակին ուշքը: Երբ բացաւ աչքերը, տեսաւ Վարդապետը լարուած ցնցումներով կախուած խաշին: Վերջերս դամբուն ներքեւ կարմրած, կը մեծնային տակաւ և արեան կաթիլներ կը ծորէին փայտի կողերէն վար:

Կեցած էին խաշին քովն ու հեռուն ուսած փորերով փարիսեցիները և օրէնքները քահանօրէն ծամածող դպիրները, ինչպէս նաեւ կեղեքումներէ ճարպոտած մեծատունները: Անոնց շուրջ կը հոծանար խառնա-կոյտը ամէն դասակարգէ մարդոց: Բոլորը բերկրանքով կը վայելէին զարհուրելի յաղթանակը իրենց արարքին:

Երբ Օտարականին գլխուն վերեւ գետեղուեցաւ «Թաղաւոր Հրէից» դրոտած տոխտուկը, դոր Գիղաառս քահանօրէն գրկի տուած էր, հակառակ Գահառայապետի և ուրիշներու բողբոջին, աստուածային ողբերգութիւնը վերածնելով մարդկային կատակերգութեան, բոլորը սկսան հեկոտեղով ըսել. «Օյն ուրեմն, արքայդ հրէից, փրկէ ինքզինքը, ի՞նչի խաշին և տաղապարհէ իսրայէլը»:

Հակառակ այս խօսքերուն, Օտարականի հոգիին խորէն, իրեւն յաղթանակի երգ մը իւր շարդուած մարմինի վրայ, ըսուեցան յանկարծ այս խօսքերը.

— Հայր, ներէ՛ տառնց, արովհետեւ չեն գիտեր թէ ի՞նչ կ'ընեն:

Իրմէ հեռու էին այժմ իւր երջանիկ տարիններու ընկերները, սերելի աշակերտները, և թիւով այնքան ջիշ քարեկամները: Միակ էակը որուն վրայ մեծ վստահութիւն ունէր, իւր երկնաւոր Հայրն էր, որմէ որք մնաց այն օրէն ի վեր՝ երբ աշխարհ եկաւ բռնելու մարդերու եղբայրութիւնը: Եւ այժմ տառապանքի զէնթիթին կեցած ցաւի մարդը, իւր ջօրը կը դիմէր աղերսագին.

— Աստուած իմ, Աստուած իմ, ինչո՞ւ թողուցիր դիս:

Օտարականին այնպէս կը թուէր թէ Ինք խաշին դամուած չէր, այլ հսկայ ծառի մը՝ երկրի և երկնքի միջեւ բարձրացած: Թէ այդ ծառը Ինքն էր տնկած այս երկրի վրայ, որպէստի աշխարհը օր մը անոր հովանիին ներքեւ գտնէր իւր երջանկութիւնը:

Յետոյ իւր մօտ դաջաց պահապան հրեշտակը, տխրամած բայց ժպտուն, գեղեցիկ

երազ մը ինչպէս, որ կ'ըսէր Իրեն. «Քիչ մը եւս և ամէն բան իր վախճանին կը հասնի, վերսկսելու համար նորը»: Օտարականը բացաւ իր աչքերը. հեծկտուքներ ջուրի գլուխը դրոյ կը բացուէին իր շուրջը: Տեսաւ մայրը, Մարգարայինացին և սիրելի աշակերտը, որոնք կ'արտասուէին:

Մայրը դամուած խաչի ոտքին, անթարթ կը նայէր վայրկեանէ վայրկեան մո՞տ մը նման մաշող իր դաւկին: Իրմէ ներս խտացող մուժ վիշտին վրայ դեռ կը ծփար անցնող տեսիլներու բոցը: Մայրն էր ան մեծ խոտուածին, որ տարիներով օպերեցաւ իր ներքը, հակառակ անապատի հովերուն և կեանքի կրակներուն, ստեղծելով դեղեցիկ կրկնաբեւոյթը հին օրերէն իր մէջ անաղարտ փնայած երազին:

Իր քովիկը կեցած էր Մարգարայինէն, ուսերուն փռած իր դեղձան վարսերուն բոցը: Ետին ձգած էր ամէն բան և երկնքին դարձած այն օրէն ի վեր, երբ իր սիրտը մեծ փորձին ու դարձին մէջ պարպուեցաւ աշխարհի ստալիէն: Անիկա կ'ողբար նիւթացած իր երազը, որ տակաւին երէկ գինջ կանչեց մեծ ու անվերջանալի օրուան՝ ու տակաւին կէսօր չեղած մեկնեցաւ:

Օտարականը դարձաւ սիրելի աշակերտին, որ Իրեն կը նայէր արտասուողին, և անոր յանձնեց աշխարհի վրայ ձգած ամենէն սրտառուչ աւանդը, իր մայրը:

Նորէն դոցուեցան աչքերը: Ամէն կողմ մուժ էր, Իրեն այնպէս կը թուէր թէ հեռուն՝ պարտէզի մը սրտին, բացուած

կարծիւ լճի մը մէջ կ'ընկղմէր արեւը, իսկ ճերմակ ուղտ մը դէպի մթնոլ հորիզոնը կը վազէր:

Տակաւ կը մեղմանային Օտարականին հոնդիւնները: Վերջին ուժերը հաւաքած, մեծ ճիզով մը մրմնջեցին իր շրթները.

— Հայր, ահա քու ձեռքդ կ'աւանդեմ հոգիս:

Անհուն ժպիտ մը գծագրուեցաւ շրթներուն՝ լեռներուն վրայ մոռցուած վերջալոյսի շղարշին պէս:

Յանկարծ խաղաղ կապոյտին վրայ ինչպէս սեւ պատմուճանը մուժին, աստղերը կ'արիւնէին, երկրի կը դողար, աշխարհի վերէն ըլլար կարծես: Խորունկ հեծկտուք մը, ալիք ալիք խաչի բարձունքէն կը տարածուէր ամենուրեք, լեռները կը շարժէին, ջուրերը կանգ կ'առնէին իրենց ընթացքին մէջ, ծառերը կը խամրէին, քարերը կը ճկւղթուէին իրենց սրտէն, մահն ու սարսափը համաճուլուած կը հպէին կարծես բոլոր հոգիներուն:

Հաւաքուած բազմութիւնը խուճապահար դէպի քաղաք կը փախչէր, իսկ զինուորներուն ձիերը մուժ սարսափէ մը բռնուած կը վրնջէին: Յետոյ ահաւոր ձայն մը երկնքի սրտէն՝ դողացուց բոլոր սիրտերը և պատուեց Տաճարի Վարդապետը:

Հռովմէացի Հարիւրապետը տոգունած չորս կողմ կը նայէր: Հեռաւոր լեռներուն վրայ արիւնոտ լոյսեր կը քալէին, իսկ խաչի ոտքին՝ օրը կը վերջանար կարմիր մղձաւանջով: